

СЕВЕРОИЗТОЧНАТА КУЛА НА СЕРДИКА

Североизточната глава кула по време на II българска държава (XII—XIV), български строеж

Според плана на СГНС в площта между улиците „Екзарх Йосиф“, „Сердика“, „Искър“ и „Веселце“ бе предвидено да се построи водопелен институт. Тук през 1954 г. бе изкопан широк резервоар, където всяка минута се вливат 1150 литра топла минерална вода. При изкопите обаче работниците се натъкнаха на много здрава тухлена стена. Око за се, че това е отдавна търсеният североизточен ъгъл от крепостта на римския град Сердика.

От текста на един надпис, открит през 1957 г., се узна, че крепостната стена на Сердика е била построена в 176 г. от Марк Аврелий. Територията, която тази крепост е заграждала, била сравнително малка. Тя се простирала между днешните улици „Екзарх Йосиф“ — „Алабин“ и „Леге“ — „Лавеле“. Крепостта се очертава като правоъгълник, чийто северозападен ъгъл е откосен. Четири порти са прорязвали стените. Две са вече известни — северната бе открита под кръстовището на бул. „Г. Димитров“ и ул. „Екзарх Йосиф“, а източната — под бул. „Дондуков“. За местоположението на останалите порти засега може да се правят само догадки.

Стената, която Марк Аврелий издигнал, била от тухли върху кокал от добре издялани каменни блокове, свързани с железни скоби. Тя била дебела 2,15 м, а на височина до стигала 6—8 м. На горния край завършвала с широка пътека, защитена от зъбери. До пътеката извежда

ли открити еднопосочни стълби, допелени до вътрешната страна на стената. На интервали от 50—70 м стената била подсилена от кръгли кули. Кулите били с 3—4 м високости от стената и вероятно разделени на 3 етажа.

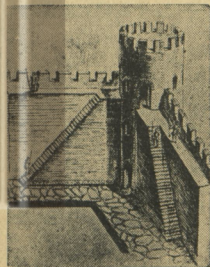
По-късно, за да се приютят селяните и гражданите от новозастроените вън от крепостните стени квартали, били изградени нови стени. Остатъкът от такива крепости в Сердика са открити покрай „Клокотинца“ до трамвайното депо, при бул. „Савиница“ и бул. „Киркова“. Животът на тази крепост не продължил много. През 441 г. хуните преминали Дунавя и опустошили всичко по своя път.

В 811 г. хан Крум превзел Сердика. Дали по време на първата българска държава крепостта е претърпяла някакви изменения не е известно. Ако съдим по остатъците от една голяма поправка, изградена в техника, специфична за средновековното, може да се допусне, че за последен път софийската крепост е била поправяна от някой български феодал, управлявал софийската област през втората българска държава. Североизточната кръгла кула, където сега българският строеж най-добре личи, е била сградата до основни. На нейно място според изчисленията на новата отбранителна техника българите издигнали квадратна кула. В горните си етажи кулата се издавала конзолно така, че оттам защитниците пускали всевъзможни предмети върху нападателите. Възстановената крепост трябва да е била много здрава, защото турският полководец Лала Шахин се е оплаквал на султана, че София била укрепена с много голяма и яка крепостна стена. Като не можал с бой да превземе крепостта, Индже

Балабан — ръководителят на обсадата, си послужил с хитрост и в 1382 г. София паднала в ръцете на турците. Отначало турците не разрушили крепостта, но след един несполучлив опит на българите да въстанат, стените били сринати. На мястото на някогашната североизточна кула се разпрострял житният пазар. По-късно, през XIX в., на това място бундните софийци построили училището „Епископ Софроний“, остатъците от което доскоро се виждаха, а ханът на хаджи Мано, макар и крайно променен, все още стои на ъгъла на улиците „Искър“ и „Веселце“.

Съветът за опазване на паметниците на културата реши да запази и укрепи остатъците на Североизточната кула като материален израз на далечното минало на София.

арх. СТЕФАН БОЯДЖИЕВ

Североизточната глава кула през II век, римски строеж